

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ ชุมชนชายกว๊านพะเยากับการจัดการป่าชุมชน

ชื่อผู้เขียน สรัชชา สุริยกุล ณ อยุธยา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไรวรรณ ตันกิมขง ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร.สุภาพร นาคบัลลังก์ กรรมการ

อาจารย์ ดร.สมชาย เตียวกุล กรรมการ

บทคัดย่อ

กรณีศึกษาเรื่องชุมชนชายกว๊านพะเยากับการจัดการป่าชุมชนครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมของครัวเรือนและเงื่อนไขต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในชุมชนชายกว๊านพะเยาในการจัดการป่าชุมชนทั้งป่าบกและป่าชายน้ำ รวมทั้งความคิดเห็น ทศนคติ และความมุ่งหวังของชุมชนด้วย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีอาชีพประมงและอาศัยอยู่ในชุมชนรอบชายกว๊านพะเยาจำนวน 51 ราย มีผู้ทำการประมงเป็นอาชีพหลักจำนวน 31 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.8 ผลการศึกษาพบว่าความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชนยังมีระดับต่ำ ยังไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน คนส่วนใหญ่มุ่งแต่เรื่องประโยชน์ในการจับปลาเท่านั้น ไม่มีการอนุรักษ์และป้องกันพื้นที่ป่าชายน้ำแต่อย่างใด จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ท้องถิ่นและการสังเกตพบว่า ครัวเรือนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากกว๊านอย่างมากภายนอกเหนือจากการทำประมงตลอดปี แต่ไม่มีกิจกรรมความร่วมมือในรูปแบบใดที่จะดูแลแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้น สาเหตุอาจมีเงื่อนไขหลายประการที่สืบค้นได้คือ ไม่มีการกำหนดสิทธิของพื้นที่ป่าชายน้ำชัดเจน มีการบุกรุกที่ดินต่อเนื่อง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาของรัฐขาด ความเป็นชุมชนเหนียวแน่นและความผูกพันกับกว๊านพะเยาลดลง

สิ่งที่น่าสนใจจากการศึกษาครั้งนี้คือ พบวิธีคิดเกี่ยวกับการจัดการกว๊านพะเยาของกลุ่มตัวอย่าง 3 รูปแบบ ดังนี้

- บางคนมีความคิดไปในแนวทางแบบชนวนชาตินิยม ที่มองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของชนวนชาติซึ่งต้องมีความสมคูลกัน
- บางคนมีความคิดในแนวสิ่งแวงล้อมนิยมที่มองส่วนชนวนชาติที่เสียหาย ปัญหาของมลพิษ ทั้งจากน้ำเสีย สารเคมี และของเสียอื่นเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชาชน และอุตสาหกรรม
- บางคนมีความคิดในแนวแบบวัตถุนิยมที่มุ่งประโยชน์สูงสุดจากชนวนชาติ โดยให้รัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

Independent Study Title	Kwan Phayao Neighborhood and Community Forest Management		
Author	Sarutcha Suriyakul Na ayudthaya		
M.A.	Man and Environment Management		
Examining Committee	Asst. Prof. Dr. Uraivan	Tan-Kim-Yong	Chairman
	Lecturer Dr. Supaporn	Nakbunlung	Member
	Lecturer Dr. Somchai	Teaukul	Member

ABSTRACT

A case study on “Kwan Phayao Neighborhood and Community Forest Management” is aimed to understand households’ behavior and conditions leading to cooperation and management of forest and wetlands. The study uses the questionnaires, interviews, and observation methods in order to explain on household’s views and attitude.

The studied households are 51 households of fishermen living in Kwan Phayao Neighborhood. A number of 31 households or 60.8 percent, their livelihoods depend on fishing as a major earnings. These fishermen’s view point out-- a low level of cooperation; an absence of clear regulations, most fishermen’s reaping benefits, lack of wetland conservation and protection. The responses from interviews of key informants and observation indicate that, besides a year-round fishing, the households and local neighborhood earn many other types of benefits from Kwan Phayao. However, there is no any form of cooperation to solve an emerging problem of ecosystem and environmental degradation. There might be some traceable causes which include a lack of clear defined public and community forest/ wetland rights, a continuing land encroachment, and a lack of local participation in the previous government’s projects, and weakening community cohesion and care.

Interesting results reflect different views of fishermen and leaders in line with three thinking patterns: the naturalist's views that human is a part of nature wherein harmony is to be created, partially by local individuals and groups; the environmentalist's views on damaged nature in which major concerns are about toxication problems -- polluted water, chemicals, and waste generated by increasing population and industry, and those fishermen are not engaged in community forest and conservation; the materialists' views on maximizing resource uses and claiming on state's responsibilities in development and problem solving.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University